

Մ Ե Լ Ե Թ Ե Ս Լ Բ

ՆՈՐԱՆՈՒՄ

Ամերիկեան Պրոպագանդիստները:

Երբ Տոն Ալվարատտ անուն հարուստ երկրատէրն իւր կալուածներէն մին պնդել կու տար Ամերիկայի մէջ, ըստ պատահման քանի մ'այնպիսի առարկաներ յերեւան ելան, որոնք մեծ նմանութիւն ունէին այն անօթոյց ու սպասուց հետ՝ զորս նոր աշխարհին գտնուելու ժամանակը՝ Հիւսիսային Ամերիկայի բնակիչները կը գործածէին: Այս առաջին գիւտէն խրախուսեալ՝ կալուածատէրը մերձաւոր կողմերը պնդել տուաւ, որով՝ 7—15 ոտք խորութեան մէջ՝ հետաքրքրութիւնը շարժող առարկայից բազմութիւն մը գտնուեցաւ. զ. օ. կահ կարասիք, խոհակերոցի ամաններ, խեցեղէնք, փորաքանդակ եւ կենդանի գունդով նկարուած գաւաթներ, բաժակներ, սեան խարիսխներ եւ այլն. եւ այս ամենայն զարմանալի կերպով անարատ պահուած: Գտնուեցան նաեւ երկգնաքարէ կացիններ, տապարներ, մրձեր, սրեր, դանակներ, նիզակի ծայրեր, միով բանիւր: Նիզկաց այն ժամանակները գործածած զինուոց ամէն տեսակը: Բաց աստի՝ գտնուեցան նաեւ կաւէ նկարէն կողոյ բազմութիւն մը, ազնիւ մարգարիտներ, գոճազմներ եւ ուրիշ մեծագին պատուական քարեր, մետաւ մասամբ կլոր յղկուած եւ լարէ մ'անցուած իւր մանեակ գործածելու համար: Այս պատուական սկանք մէջ կար նաեւ՝ աշք գրաւող կանաչ գունդով՝ պատուական քար մ'ալ, զոր տեղադրք chah chiviti կը կոչեն եւ զոր միայն իշխանք եւ իշխանագունք կարող են կրել: Առաջին անգամուն գտնուած քանի մը բաժակաց վոյ՝ կան շատ ճաշակաւոր գծագրութիւններ: Եւրոպայի թուի երկաթանկէայ արձանները՝ վկայ են այս բողոքիտեան արուեստական ճարտարութեան. եւ առուել զարմանալին այն է, որ ասոնք՝ միայն քարեղէն գործեօք ի գլուխ հանուած կրնան ըլլալ, որով հետեւ այս պնդմանց մէջ մետաղի հետքն անգամ նշմարուած չէ: Ճշգրիտ այս պարագայն մեզի ենթադրել կու տայ թէ՛ քաղաքի աւերակները քարի գարէն մնացած են, որ յԱմերիկա աւելի երկար տեսած է, քան թէ հին աշխարհին մէջ: Արդէն իսկ իբր 5 ոտք փորելէն վերջը՝ հին քաղաքին աներուն որմից հանդիպած էին, իսկ ասան մը հիման խորութեան հասնելէն վերջը՝ դէպ զէպ կուտուած եւ քովէ քով կեցած մարդկան կմախքներ գտնուեցան,

ոմանք նստած, այլք թիկանց կամ երեսի վրայ պառկած: Քաղաքս բնակող այս նախապատմականցեղը՝ կմախքներուն վկայածին համեմատարտաբար կարգի հակա կազմածք ունեցած պիտի ըլլայ, որով հետեւ կմախքներն ըստ մեծի մասին 7 ոտք բարձրութիւն ունին: Ասոնց դիրքէն եւ ընդհանրապէս քաղաքին աւերակաց ամբողջ վիճակէն կրնանք հետեւեցնել՝ թէ քաղաքը հրաբուխի մը բռնկելովն միայն կրնայ երկրի երեսէն աներելոյթ եղած ըլլալ:

Թողմաքն Բազէ:

Նանօթ է որ հին ժամանակներն եւ գլխաւորաբար Միլիոն դարուն մէջ բազէները թուշորութեան կը հրահանգուէին:

Մոյշաւ անուն ուսու պաշտօնակալը կրցաւ վերջապէս զանոնք թղթաբերութեան ալ վարժեցնել: Այս թուշորներս՝ թղթաբեր աղաւնիներուն հետ համեմատելով՝ առանց ընդդիմութեան այլեւայլ առաւելութիւններ ունին, իրենց երազագոյն արագութեամբն ու երկարատեւ թուշորութեամբը: Նամակաբեր աղաւնի մը 100 մղոն ճամբայ կ'ընէ, չափաւոր երագութեամբ մէկ ժամու մէջ 8—10 մղոն թուշելով. ուրեմն վարկերին մը մէջ մէկ հազարամեղք: Թղթաբեր աղաւնիներուն ամէնէն երազ արագութեամբն մէկ ժամու մէջ 15 մղոն է: Ընդհակառակն այս արտաբար կարգի արագութիւնն բազէներու համար սովորական է: Տ'Օպիւսսոն իւր միջին դարու բազէմարդութեան հետաքրքրական գործոյն մէջ, նաեւ նորագոյն ժամանակներս, բազէներու անշաղկ երազ թուշորութեան վրայ բազմադիմի օրինակներ ի մէջ կը բերէ. զ. օ. բազէ մը կ'ընէ, որ քանարեան կղզիներէն առ դուքսն Լերմայ ի Սպանիա առաջուած էր, տասնութեց ժամու մէջ Անտալուզիայէն ի Գեներիթֆա ետ դարձաւ եւ այդպէս 250 մղոն ճամբայ բրաւ. ուրեմն ամէն մէկ ժամու մէջ իբր 15 մղոն: Նանօթ է որ աղաւնիները չեն կրնար ծանր բեռ կրել, թէեւ կը թռչն, սակայն մեծ խափան կ'ըլլայ եւ ժամանակէն յառաջ կը պարտասին: Ասոր հակառակ մեծագոյն բեռամբ կարելի է բեռնաւորել յափշտակիչ թուշորներ, որ վարժած են իւր աւարը՝ բաւական հեռու տեղ քարելը թուշելով. եւ Մոյշաւ փորձով իմացաւ որ բազէ մը կրնայ 4 ուսական լիար այսիքն՝ 1640 կրամ բեռ կրել առանց իւր թուշորութիւնն ու երագութիւնն տուժելու: Առանց ընդգիծութեան է որ երկար ճանապարհորդութեանց ժամանակ

բազէներն՝ աղանիներուն չափ վտանգներուն չեն հանդիպիր. բազէ մը շատ ցանցաւ կրնայ հզօրագոյն աւելնանի մը զօ՛Տ ըլլալ, միւսգեռ աղանիները շատ յաճախ իրենց փետրազարդ թշնամեաց խայծը կ'ըլան: Բաց աստի՛ բազէներն աղանիներէն աւելի օգու անհարթութեանց եւ փոթորկաց կը դիմանան:

ՔԱՂԱՔԱՔԱՔԱՔԱ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Վիեննա, 28 Փետրուար 1894:

Գերմանիայի եւ Ռուսիայի մէջ վաճառականական դաշնադրութիւնը վերջապէս ստորագրուեցաւ երկու կողմէն ալ: Գերմանիայի կալուածատէրներն ու խորհրդանոցի մեծամասնութիւնն երկայնատեն անոր հակառակեցան, ըսելով որ Ռուսիայի ցորենն աժան գնով Գերմանիա մտնելով Գերմանիայի ցորենը չի վաճառուիր եւ երկրին մշակութիւնը կը վնասուի: Բայց Ռուսիան շահելու համար Գերմանիայի Կայսրը միջամտեց եւ ազդու խօսքերով ցուցուց թէ այս դաշնադրութիւնը հարկ է ընդունիլ եւ ինք այլազգ չի կրնար ընել: — Պիսմարք իշխանին հետ սկսուած հաշտութիւնը կատարելապէս կնքելու համար Կայսրը Փետր. 19ին Փրիտքիխարու դղենակը գնաց իշխանին փոխադարձ այցելութիւն մ'ընելու: Հոն իշխանին քովը 3 ժամ կեցաւ եւ իշխանին ընտանեաց հետ ծաշեց, անկէ վիշնլմհնաւէն գնաց գերմանական նաւատորմին աշէ անցընելու:

Երբ Գերմանիայի կառավարութիւնը ծիգ կ'ընէր՝ Գաղղիա հակառակ ծամբայ ընենց ցորենի մաքուն աւելցընել ուզելով ի վնաս Ռուսիայի:

Գաղղիայի նոր կառավարութիւնը Զլեմանսոյին յարուցած փոթորկէն յաղթութեամբ ելաւ ցուցընելով որ նաւատորմին վարչութեան մէջ ամենեւին զեղծմունք չկան, այլ ամենայն ինչ ի կարգի է: Բայց շատ հազ կը պատմառեն իրեն անիշխանականը, որոնք ժողովուրդը զարհուրեցընելով ընկերութիւնը տակն ու վրայ ընել կ'ուզեն եւ անասնական դրու-

թեան իշեցընել զայն: Թէ եւ կառավարութիւնը երեսփոխանաց ժողովքին մէջ եղած ոճրէն ետքն անոնց դէմ՝ մեծ հսկողութիւն ու խստութիւն կը քաննցընէ եւ Վալլեան ոճրագործն արդարութեան ամենախիստ պատժոյ ենթարկեց, սակայն չկրցաւ արգելել նոր ոճրագործութիւն մը, որ մայրաքաղքին կենդրոնը՝ Թերմինիս սրճանոցին մէջ տեղի ունեցաւ Փետր. 10ին: Էմիլ Հանրի 20ամեայ երիտասարդ մը, երբ սրճանոցը երաժշտութեան պատմառաւ քազմութեամբ լեցուած էր՝ երաժշտաց ըմբին սուշել Վալլեանի ոճով չինուած ռումբ մը նետեց, որմէ 24 հոգի վերաւորուեցան, 3ը ծանր, միւսները թեթեւ: 2արագործը փախած ատեն՝ ոստիկանէ մը հալածուելով՝ ատրճանակ մը հանեց որով ոստիկանն ու նոյն ատեն անկէց անցնող կին մ'ի մահ վերատրեց, սակայն ոստիկանը ժամանակ ունեցաւ սրովն անոր երեսին հարուած մը տալու եւ զանի ծերրակալելով՝ արդարութեան ծեռքն յանձնելու: Այս կրկին դէպքը մեծ սարսափ ձգեց մայրաքաղքին մէջ, մինչեւ ազատական լրագիրներն անգամ՝ սկսան մեծածայի աղաղակել թէ ազդու միջոցներ պէտք է ի գործ դնել ոչ միայն շարագործներուն դէմ, այլ եւ անոնց դէմ՝ որոնք գրով եւ խօսքով այսպիսի գործքերու յորդոր կ'ըլլան:

Դտալիայի կառավարութիւնը Սիկիլիայի եւ Մասսա-Քարարայի խորհրդութիւններն հզօր քազկաւ զսպելէն ետեւ Փետր. 20ին խորհրդանոցը քացաւ, որուն մէջ տէրութեան ելեւմտից ձախող վիճակը դարմանելու վրայ սկսուեցաւ խորհիլ: — Հունգարիայի խորհրդանոցն ալ 19ին քացուեցաւ եւ սաստկութեամբ կը վիճուի կառավարութեան կողմանէ առաջարկուած քաղաքական ամուսնութեան օրէնքին վրայ, որուն դէմ՝ են կղերն ու կրօնատէր ժողովուրդն, որովհետեւ այն օրէնքով Հունգարիոյ մէջ անկրօնութիւնը միւտք կը գտնէ: — Աւստրիայի խորհրդանոցը 22ին քացուեցաւ:

Պալքանեան թերակղզոյն մէջ Աղեքսանդր Սերուիայի երիտասարդ թագաւորն իւր արմատական պաշտօնէից ընթացքին հիմնելով իւր հայրը Պետկրատ հրաւիրեց, որպէս զի անոր խորհուրդն առ-